

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

*Факультет № 6
Кафедра соціології та психології*

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни «**Прикладні аспекти психодіагностики**»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

053 Психологія (практична психологія)

Тема №2. Характеристика запитів на психодіагностику

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної
ради ХНУВС гуманітарних та
соціально- економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології (протокол №8 від 15.08.2023)

Розробник:

Доцент кафедри соціології та психології, кандидат психологічних наук, доцент
Твердохвалова Ю.Л.

Рецензенти:

1. Професор кафедри психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, доктор психологічних наук, професор, Кузнєцов М.А.
2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент Греса Н.В.

План лекції

1. Інструментальна психодіагностика
2. Практичний запит
3. Аналітичний огляд типових практичних запитів і їх діагностичного інструментарію.

Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

1. Бурлачук Л. Ф. Основи психодіагностики для психологів / Л. Ф. Бурлачук // Психологія і особистість. - 2012. - № 1. - С. 199-200.
2. Галян І.М. Психодіагностика: навч. посібник - К.: Академвидав, 2009. –464 с.
3. Зливков В.Л., Лукомська С.О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях К.: Педагогічна думка, 2016. –219 с.
4. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика. Навч. посіб для вузів . –К.: Ельга Ніка-Центр. –2004. –400 с.
5. Практикум із загальної психології / під ред. Т.І. Пашукової. – К. : Знання. – 2000. – 204 с.

Допоміжна:

10. Біла О.Г. Соціально-психологічні детермінанти особистісного становлення психолога-практика // Проблеми загальної та педагогічної психології: Збірник наук. пр. Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред С.Д.Максименка. - К.: ГНОЗІС, 2003. - Т. V. - Ч. 6. - С. 18- 22.
11. Морозов О.М. Психологія особистості : оперативна аудіовізуальна діагностика : навч. посібник. - К.: Вид. Паливода А.В., 2018- 328 с.
12. Пасніченко А.Е. Психометричні основи психодіагностики: Навчально-методичний посібник. – Чернівці: Рута, 2006.
13. Пашукова Т.І., Допіра А.І., Дьяконов Г.В. Практикум із загальної психології. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000.
14. Поліщук С.А. Методичний довідник з психодіагностики: Навчально-методичний посібник. – Суми: Університетська книга, 2009.
15. Практикум з психодіагностики / Укл.: О.О. Музика, В.М. Остринька, В.В. Остринський. – 2-ге вид., випр. і допов. – Житомир, 2000.
16. Психодіагностика: навчальний посібник / уклад. Ю.В. Кушнір; відп.ред. В.П. Кушнір. - Донецьк: КиЦ, 2012. - 346 с.
17. Самошкіна Л. М. Психодіагностика: Навч. наоч. посіб. з мультимедійним курсом /Під ред.чл.-кор. АПН України, професора Е. Л. Носенко. –Д.: Вид-во ДНУ, 2018. –448 с.

Текст лекції

Вступ

Психодіагностика - це розпізнавання поточного психологічного статусу в цілому або окремих індивідуально-психологічних характеристик. Наявність діагностики передбачає, що існує й інша знання про читається феномен, але тут і зараз доцільно застосування саме певного типового виділення елемента реальності, який диктує найбільш вірний напрям вирішення завдання.

Питання 1. Інструментальна психодіагностика

Інструментальна психодіагностика-це психодіагностика взагалі, тобто фундаментальний теоретичний базис, що включає такі напрямки як клінічна діагностика, організаційна, консультативна і т.д. Це вивчення і вимір особистості як системи психологічних властивостей і соціально значущих рис, стосовно якої існує кілька рівнів провідних інструментів діагностики:

- бесіда і спостереження;
- застосування психометричних методик (клінічні шкали, тести, опитувальники, психосемантична тести, патопсихологічні проби та ін.);
- технічні засоби;
- специфічні методики.

Що стосується бесіди і спостереження, то дані методики дозволяють якісно діагностувати особистість цілісно і в її функціональному (динамічному) аспекті. Даний підхід дуже широко поширений, особливо в клінічній, консультативній та психотерапевтичній практики.

Застосування психометричних методик добре допомагає вимірювати індивідуально-психологічні характеристики як елементного складу, так і загального.

Технічні засоби ефективно «справляються» з практичним запитом конкретного характеру. До таких інструментів належать апарати транскраніальної магнітної стимуляції, поліграф, айтрекери з області окулографія, електроенцефалограф, функціональний магніто-резонансний томограф та ін. Припустимо коли необхідно дізнатися наскільки швидко людина обробляє контент, приймає правильні і точні рішення, то тут дуже добре підійде айтрекер, що фіксує рух очних яблук. якщо потрібно перевірити реактивність вегетативної нервової системи в стрессогенной ситуації, то тут доцільно застосування поліграфа-комплексного реєстратора вегетативних реакцій.

Специфічні методики психодіагностики бувають актуальні через гострої потреби часткового або повного розпізнавання в якійсь галузі практики.

Питання 2. Практичний запит

Психологічна діагностика з'явилася як прикладна галузь психології, тому діагност, застосовуючи свої методи, сприяє вирішенню тих практичних завдань, які виникають у різних сферах життєдіяльності людини.

Іноді зустрічається поверхневе і легковажне уявлення про роботу психодиагноста, суть якої нібито складається в процедурі тестування і подальшої обробці отриманих результатів за допомогою розробленої системи правил. На основі такого помилкового розуміння роботи психодиагноста

виникає оману, що складається в наступному: неспеціаліст може з успіхом використовувати методи психологічної діагностики, так як у процедурі діагностування та обробки результатів немає нічого складного.

Це надзвичайно небезпечна помилка, недарма проблема кваліфікації психодиагноста відображена в Етичних нормах і стандартах практичного психолога, розроблених на Заході і обов'язкових для всіх цивілізованих країн.

Насправді процедура діагностування - лише один з етапів у роботі психодиагноста. Розглянемо, з чого складається його діяльність, які основні етапи його роботи.

Найчастіше психодиагност організує свою роботу па основі **практичного запиту**, що складається у вимозі вирішити практичну проблему. Оскільки вимога, спрямована до діагноста, сформульовано повсякденним, життєвим, а не науково-психологічним мовою, на **першому етапі** своєї роботи психодиагност повинен перетворити цю вимогу в **психологічну проблему**. Тільки після такого перетворення практичний запит може бути дозволений з наукових позицій, професійно, а не на основі інтуїції, здорового глузду, по-життєвськи.

На **другому етапі** слід зібрати **попередню**, необхідну для вирішення проблеми **інформацію** відносно того особи або групи осіб, з приводу яких надійшов практичний запит. Наприклад, це можуть бути анамнез, медичні висновки, відомості про сім'ю і найближчому оточенні, інформація про успішність виконуваної діяльності (навчальної чи трудової). Зібрана інформація потрібна для висунення гіпотез щодо того, як вирішувати поставлену проблему, які діагностичні інструменти використовувати. **Формулювання гіпотез і вибір діагностичних методів** їх перевірки - **третій етап** у роботі психодиагноста.

На **четвертому етапі** проводиться **діагностичне обстеження**, обробляються і аналізуються його результати. **П'ятий етап** - це **формулювання основних висновків, висновків**, що випливають з отриманих діагностичних результатів, а також прогнозу на основі зроблених висновків.

На **шостому етапі** психодиагност часто має визначити ті **види допомоги, психологічних впливів**, які бажані відносно продіагностувати індивіда або групи. Форми психологічної допомоги різноманітні. Це і психотерапії, метою якої є психічне здоров'я людини, і індивідуальне консультування, і корекція, розвиток, і групова робота, використовувані для надання допомоги індивідам при різних психологічних утрудненнях.

Таким чином, діяльність психодиагноста складна і різноманітна. Найбільш важкими її аспектами є вибір потрібних, що підходять для вирішення конкретної проблеми методик та інтерпретація отриманих результатів їх застосування. Спеціальної підготовки вимагає написання психологічного ув'язнення (характеристики), а також оцінка прогностичного значення діагностичних результатів.

Психодиагностичні методи і методики застосовуються в різних сферах практичної діяльності людини. Далі будуть розглянуті основні з них.

Вищевикладене опис визначає, що доцільність застосування того чи іншого інструмента психодіагностики особистості залежить від практичного запиту. Якщо людина йде на сесію до психолога-консультанта, щоб подолати, наприклад, невпевненість у собі, то фахівець буде застосовувати, зрозуміло, такі інструменти як спостереження і бесіда. Якщо необхідно розпізнати деякі психологічні якості, володіння якими входить до переліку вимог оволодіння певною професією, то тут можна скористатися психометричeskими шкалами цільового призначення. Наприклад, при запиті оцінки рівня тривожності в клінічній практиці використовують діагностичні шкали.

Коли практичний запит вимагає оцінити достовірність інформації, то в даному випадку краще всього підійде і досвід фахівця, який проводить скринінг (попередня розмова і спостереження), і таке технічний засіб як поліграф. Що стосується специфічних інструментів діагностики, то до них можна віднести фармацевтичне вплив, наприклад, в області психіатрії, для уточнення, а іноді і постановки діагнозу, аналіз продуктів діяльності, припустимо, «почерк» злочинця в криміналістиці, читання міміки і жестів в області психології брехні і профайлінга, середовище випробування в військово-польової загартуванню і т.д. Специфічні інструменти розпізнавання психологічних особливостей вимагають додаткової відповідальності, обережності їх застосування, а також активного узгодження з етичними нормами і правовим забезпеченням.

До основних суспільних сферах застосування психодіагностики відносяться наступні:

- освітня (педагогічна);
- організаційна (кадрова);
- клінічна;
- консультативна;
- окремо психотерапевтична.

В освітньому середовищі запити зазвичай пов'язані з відставанням в навчанні і порушеннями поведінки в різних вікових категоріях. Сучасні вимоги диктують вивчення можливості правильного формування мислення, пам'яті, уваги, складання портрета особистісних характеристик майбутнього дослідника, педагога, практика. На які психічні освіти повинна бути спрямована інформація для правильної її інтерпретації і можливості розширення. Також присутні питання продуктивності навчання, зокрема, напрямки загального або цільового освіти.

Організаційне середовище найчастіше пов'язана з розстановкою кадрів для найбільш конструктивного і продуктивного виробництва, оцінкою персоналу по закінченню деякого терміну роботи. Кожна відповідальна спеціалізація формує специфічні для неї професіограми, вимогам якої повинен відповідати особистісний профіль працівника.

Клінічна практика диктує запити, пов'язана з оцінкою і виміром вроджених і набутих психологічних індикаторів, при несприятливому поєднанні можливістю

їх корекції для забезпечення оптимальної якості життя клієнта. Міжнародна статистика показує, що в сфері здоров'я є найбільша кількість звернень до психологів, причому часто ці звернення бувають не по профілю. Так люди бояться звертатися до відповідних фахівців з-за негативної соціальної оцінки або упередженості щодо деяких явищ. Припустимо, звернення до психіатрів іноді вважається чимось ганебним і накладанням ярлика душевнохворого, що призводить до того, коли клієнти з тривожно-фобічними розладами звертаються до психологів загального профілю або взагалі до знайомих психологам-дослідникам, робота яких в даному випадку не так доцільна як клінічно-орієнтованого фахівця.

У просторі консультативного напряму також існують типові запити, які часто відображають елементи, що лежать на периферії особистості і є зазвичай уже наслідком сформованого феномена. Необхідність пошуку причини частково зіштовхує консультанта з рішенням пошукових завдань.

Приклади завдань на психодіагностику.

1. В роботі секретаря-референта необхідні хороші пам'ять, висока концентрація уваги, швидка переключення з одного виду діяльності на інший, активність, відповідальність, вміння встановлювати доброзичливий контакт з відвідувачами. Які методики можна використовувати для відбору на цю посаду і чому саме їх?
2. З декількох претендентів потрібно відібрати одного школяра для участі в міській олімпіаді. У нього повинні бути добре розвинене мислення, емоційна стійкість в стресовій ситуації, бажання перемогти і інші якості. Які методики можна використовувати для відбору майбутнього переможця і чому саме їх?
3. Виробнича фірма звернулася з проханням провести відбір серед претендентів на керівні посади. Які методики можна використовувати для відбору на цю посаду і чому саме вони?
4. На консультацію прийшли подружжя, близькі до розлучення. Які методики дозволять виявити їх особистісні особливості і особливості їх відносин для запобігання розлучення і чому саме вони?
5. Молоді подружжя звернулося в психологічну консультацію зі скаргою на нескладний відносини з батьками подружжя. Які методики дозволять виявити їх особистісні особливості і особливості їх відносин (для поліпшення взаємин з батьками)? І чому саме вони?
6. Мама звернулася в психологічну консультацію зі скаргою на погані стосунки зі своєю дитиною (дошкільного віку). Які методики - для мами і для дитини - дозволять виявити їх особистісні особливості і особливості їх взаємовідносин (для поліпшення відносин)? І чому саме вони?
7. Мама звернулася в психологічну консультацію зі скаргою на погані стосунки зі своєю дитиною (старшокласником). Які методики - для мами і для дівчини (юнаки) - дозволять виявити їх особистісні особливості і особливості їх взаємовідносин (для поліпшення відносин)? І чому саме вони?

8. Вчителька звернулася до дитячого психолога зі скаргою на погану поведінку і труднощі в навчанні дитини молодшого шкільного віку. Які методики дозволять виявити причини такої поведінки і навчання? І чому саме вони?
9. Керівник, який бажає стати лідером колективу, звернувся до психолога з проханням виявити його слабкі і сильні сторони для свого розвитку. Які методики допоможуть зробити це і чому саме вони?
10. Директор школи звернувся до психолога з проханням виявити причини складних і часом конфліктних відносин в педагогічному колективі, але так, щоб проведена діагностика не викликала негативного ставлення педагогів і не погіршила стосунки в колективі. Які методики можна використовувати для діагностики і чому саме їх?
11. У психологічну консультацію звернувся чоловік (чоловік або жінка - на ваш вибір), який ніяк не може вийти заміж / одружитися і він хоче дізнатися, чому так відбувається? Які методики допоможуть дати відповідь на це питання і чому саме вони?
12. Які методики можна використовувати для відбору ефективних гравців в команду Клубу «Що? Де? Коли?» і чому саме їх?
13. Які методики можуть дати прогноз ефективності учасників тренінгу особистісного зростання або психокорекційної групи і чому саме вони?
14. Які методики будуть найбільш ефективні для консультування в психологічну службу вузу для студентів, які зазнають труднощів в навчання і особистісних проблем, і чому саме вони?
15. У роботі страхового агента необхідні активність, самостійність, емоційна стійкість, вміння встановлювати доброзичливий контакт з клієнтами і вміння переконувати їх і інші якості. Які методики можна використовувати для відбору на цю посаду і чому саме їх?
16. У роботі касира необхідні акуратність, точність, чесність, відповідальність, емоційна стабільність, вміння швидко вважати, недовірливість. Які методики можна використовувати для відбору на цю посаду і чому саме їх?
17. У роботі фахівця з реклами необхідні добре розвинене мислення, увагу, сприйняття, креативність, самостійність, відповідальність, активність, акуратність. Які методики можна використовувати для відбору на цю посаду і чому саме їх?
18. За результатами яких методик і яких результатів можна рекомендувати старшокласникам вибір професії психолога?
19. У роботі солдата спецназу (частини спеціального призначення) необхідні витримка, емоційна стійкість, добре розвинене мислення і увагу, контрольована агресивність, самостійність, відповідальність, активність. Які методики можна використовувати для відбору на цю посаду і чому саме їх?
20. Адміністрація організації планує перевести співробітників на індивідуальний графік праці і відпочинку на робочому місці. Які методики можуть допомогти правильно спланувати цей графік з урахуванням особистісних особливостей і працездатності і чому саме вони?

Питання 3. Аналітичний огляд типових практичних запитів і їх діагностичного інструментарію.

Аналізуючи літературу Ануфрієва, Бурлачука, Гуревича, а також деякі сучасні джерела можна представити короткий огляд типових практичних запитів.

Якщо весь діагностичний інструментарій позначити відповідними цифрами:

- 1 - безпосереднє сприйняття (бесіда, спостереження, інтерв'ю);
- 2 - психометричні методики;
- 3 - психофізіологічні дослідження;
- 4 - специфічні методики,

то отримаємо наступне.

Освітня сфера:

- порушення емоційного стану-1;
- порушення поведінки-1;
- окремо девіантна поведінка-1,2;
- труднощі в спілкуванні з однолітками-1.

Основні види діяльності практичного психолога в освіті в значній мірі схожі з видами практичної психологічної роботи в інших сферах, однак, мають специфіку, пов'язану з особливостями об'єктів психологічної роботи (діти, батьки, вихователі, вчителі) та відповідними проблемами, з якими вони стикаються. Це - психологічні просвіта, профілактика, консультування, діагностика, корекція і розвиток дитини.

Організаційна сфера:

- оцінка персоналу-1,2;
- експертиза-1,2,3;
- оцінка достовірності інформації-1,3;
- обробка візуального контенту-3;
- швидкість прийняття рішення-1,3;
- поведінкова гнучкість-1,3,4.

Психологічні проблеми організації розрізняються залежно від того, на якій стадії розвитку вона знаходиться. Ці проблеми пов'язані, перш за все, з формуванням особистості професіонала, забезпечення його адаптації в ринку праці, усвідомлення шляхів підвищення кваліфікації та кар'єрного росту. Найважливішим орієнтиром у вирішенні психологічних проблем, що виникають в організації є надійні методи психологічної діагностики та способи корекції та вдосконалення професійної діяльності кадрів. Серед такого роду методів найбільш ефективним є системне застосування графічних методів в поєднанні з методами індивідуального планування діяльності, методиками діагностики компетентності фахівця і т.д. Їх детальна розробка стосовно професії і, зокрема, професії кадрового менеджера, дозволять найефективніше вирішувати проблеми кадрового забезпечення, сформувати необхідний рівень культури кадрової діяльності.

Клінічна сфера:

- тривожні розлади-1,2,4;

афективні розлади-1,4;
 розлади когнітивних функцій-1,2,3;
 особистісні розлади-1;
 психосоматичні розлади-1,4.

При вивченні психології хворої людини лікар і медичний психолог звертають увагу на все різноманіття явищ - нормальних і патологічних, - пов'язаних з впливом соматичного захворювання на психічну діяльність, емоційні переживання і заломлені в них особливості особистості і соціально-психологічної ситуації хворих. Завдання клінічного психолога полягає в диференційованій оцінці психічного стану соматичного хворого, тобто у визначенні ступеня вираженості, глибини і структури емоційно-афективних, мотиваційних та поведінкових порушень. У завдання психологічної діагностики в цих випадках входить також виявлення усвідомлюваних і неусвідомлюваних установок щодо хвороби і лікування, які можуть бути як наслідком порушень психічного стану хворого, так і можуть призводити до посилення афективної напруги.

Консультативна сфера:

занепокоєння-1;
 тяжкість втрати-1;
 невпевненість в собі-1,2;
 пізнавальне цікавість-1;
 психологічна інтоксикація-1,2;
 порушення міжособистісних взаємодій-1,2;
 смуток і туга-1.

Основний метод консультування-бесіда, побудована певним чином. Під час консультації психолог застосовує спеціальні прийоми і методи роботи, спрямовані на краще розуміння проблем клієнта, його особистісних особливостей. У процесі консультації виявляються впливу на думки, почуття і поведінку; бесіда розрахована на те, щоб за порівняно короткий термін знайти і сформулювати спосіб вирішення проблеми клієнта. Психологічне консультування найчастіше буває короткостроковим і включає одну або кілька консультацій. На відміну від психотерапії, орієнтованої на тривалі відносини пацієнта і психотерапевта, психологічне консультування передбачає короткострокові відносини.

Психотерапевтична сфера:

депресія-1;
 хронічна тривога-1;
 особистісна незадоволеність-1,4;
 розлучення-1;
 ангедонія-1,4;
 втрата сенсу життя-1,4;
 зміщення цінностей-1;
 втрата себе-1,4.

Найскладніше доводиться займатися діагностикою в психотерапевтичній сфері, яка заслуговує на окремий розгляд. Завдання психотерапії часто збігаються з консультативними, але не завжди. Остання постійно стикається з прикордонними випадками, визначеність яких дуже відносна, але також дуже важлива.

Акуратніше доводиться займатися діагностикою в гуманістичному напрямку, так як структурування та застосування розпізнавання в даному випадку має відрізнятися ретельної корекцією, обережністю, «м'якістю» застосування, але, в першу чергу, клієнтоцентрованістю. Тобто терапевт тут діагностує клієнта не більше, ніж клієнт діагностує терапевта, що забезпечує рівноправність відносин, їх довірливість і справжність.

Особливо майстерно вищевикладене демонструє «роджеріанський» підхід в гуманістичному ключі, де техніки безумовного позитивного прийняття, емпатії і конгруентності збагачують відносини консультанта і клієнта, і забезпечують теплий, емоційний фон комунікації.

У терапевтичному процесі діагностика є «м'якою» і допомагає найбільше визначити напрямок роботи, але діагностика тут же «випаровується» або «коригується» природним чином, якщо доставляє хоч якусь незручність одній або обох сторін процесу.

Таким чином, в НЕ директивних психотерапевтичних системах психологічне розпізнавання відрізняється «плинністю», але варто відзначити, що напрямок «течії» багато в чому залежить від самого клієнта. Терапевт «розкриє карти», якщо цього захоче клієнт, «покаже одну або дві карти», або зовсім не буде «класти карти на стіл», а то й зовсім не буде грати в цю гру, так як фахівець в клієнтоцентрованій підході це фасилітатор конструктивного зростання і самоактуалізації клієнта.

Якщо підсумувати перераховані вище запити і застосовуваний психодіагностический інструментарій, то ми отримаємо наступні результати, наведені в таблиці.

Таблиця. Частота застосування психодіагностичного інструменту певної групи.

I	ОБР	ОРГ	КЛ	КОН	ПТ	Σ
1	4	5	5	7	8	29
2	1	2	2	3	-	8
3	-	5	1	-	-	6
4	-	1	3	-	4	8

де «I» - психодіагностичний інструментарій (1,2,3,4-групи відповідно),

«ОБР» - частота застосування психодіагностичного інструменту в основних запитах сфери освіти,

«ОРГ» - організаційної сфери,

«КЛ» - клінічної сфери,

«КОН» - консультативної,

«ПТ» - психотерапевтичної,

Σ-загальна частота.

Отже, як ми можемо бачити, у всіх перерахованих на початку аналітичного огляду запитах присутній експлуатація інструментів групи 1, тобто інструментів безпосереднього сприйняття (бесіда, спостереження, інтерв'ю). Важливо відзначити, що жоден психодіагностический процес і процедура без них не обходиться. Загальна частота знаходиться в найбільшому значенні 29. Второе місце по частоті застосування розділили діагностичні інструменти 2 і 4 груп з частотою рівною 8. Причому найчастіше застосування психометричних методик зафіксовано в консультативних запитах, але, саме як доповнюючий спосіб психологічного розпізнавання, а специфічних-в психотерапевтичних запитах. Останнє місце по частоті застосування займають інструменти технічної групи (поліграф, айтрекер, мрт), практично всі випадки використання даної діагностичної апаратури припадають на організаційну сферу.

Що стосується 2 групи інструментів, то тут доречно представити основні категорії психометричних методик:

- клінічні методики
- клініко-психологічні опитувальники;
- клінічні опитувальники;
- клінічні шкали.
- опитувальники
- особистісні опитувальники;
- опитувальники рис особистості;
- типологічні опитувальники;
- опитувальники цінностей;
- соціологічні опитувальники.
- проектні методики;
- психосемантична методики;
- тести.

До класичних проектних методик відносять методику чорнильних плям Роршаха, колірної тест Люшера, тематичний аперцептивний тест, методика «намалюй людину», методика «будинок-дерево-людина», методика «незакінчені пропозиції», методика «неіснуюче тварина» і інші.

До класичних психосемантичних методикам відносять методику граничних смислів, методику семантичного диференціала, шкала позитивного афекту і негативного афекту і т.д.

До групи тестів часто відносять методики на виявлення рівня розвиненості інтелекту. Наприклад, культурно-вільний тест інтелекту Кеттела, тест Векслера, тест структури інтелекту Амтхауера, визначення соціального інтелекту по Гилфорду і ін.

Як ми можемо спостерігати, напрямок відповіді на практичний запит добре відображено в назві психометричних методик, що полегшує їх використання і не викликає плутанини у визначенні стимульного матеріалу.

Що стосується 3 групи психодіагностичних інструментів, які є апаратними засобами, що вимірюють психофізіологічні параметри, то тут актуальним буде згадати популярний поліграф, що використовується в багатьох дослідженнях як практичного, так і теоретичного характеру.

Поліграф - це технічний засіб комплексної реєстрації вегетативних реакцій, що є психофізіологічним методом дослідження («поли» - багато, «графо» - писати). У народі цей винахід іменується також детектором брехні. Але ця назва не зовсім повно характеризує це інструментальний засіб, так як причина реакції під час перевірки не брехня, а емоційна значущість, справжня природа якої невідома і завжди відносна. Поліграф реєструє такі фізіологічні показники:

- кардіоканал (артеріальний тиск, фотоплетізмографія, додатково-число серцевих скорочень);
- пневмоканал (верхнє-грудне і нижнє-діафрагмальне дихання);
- шкірно-гальванічний рефлекс.

Що стосується коштів 4 групи, то це область окремого вивчення і подальшого теоретичного оформлення. Можна лише відзначити як один з найдієвіших на сьогодні методів-це психофармакологічний метод. У психотерапії часто застосовуються методи вольового подолання, поведінкової гри, методики пластичного відповіді, що допомагають визначити за результатами діяльності норми реакції для даної особистості.

Висновок. Інструментальна психодіагностика відповідає всім вимогам обробки актуального запиту, по розпізнаванню індивідуально-психологічних якостей або цілісних характеристик особистості, колективу, малої або великої групи, а також оцінки ситуації, динаміки взаємодії людини в ній. Під час консультації психолог застосовує спеціальні прийоми і методи роботи, спрямовані на краще розуміння проблем клієнта, його особистісних особливостей. Громадська практика диктує декілька напрямків з акцентованими запитам на з'ясування: клінічна практика, організаційна, педагогічна, консультативна, освітня, психотерапевтична. Доцільність застосування того чи іншого інструмента психодіагностики особистості залежить від практичного запиту. Залежно від сфери реалізації відповіді на сформований запит застосовуються різні засоби психологічного розпізнавання: бесіда і спостереження, психометричні методики, технічні засоби, що забезпечують завмер психофізіологічних параметрів і специфічні методики. Окремого розгляду заслуговують рішення діагностичних завдань в психотерапії, зважаючи на необхідність обережного застосування розпізнавання і корекції. Таким чином, інструментальна діагностика є ефективним засобом вирішення не тільки дослідних, але і практичних завдань.